

Fylkesmannen i Oppland
v/Line Andersen

Foreningen Jora Beitelag - Høringsuttalelse– Hjerkinns Skytefelt

Vår uttalelse gjøres også gjeldende for høring med frist 24. april for hele verneområdet så langt momentene er relevante.

Vårt innspill går i hovedsak på forhold knyttet til landbruk/beitebruk, men har også innspill som går på andre forhold.

Innledning:

Verneplanarbeidet for det tidligere skytefeltet har pågått lenge, og det oppleves som svært krevende for parter som blir berørt av vernet, blant annet da dokumentmengden er omfattende. Beitelaget mener at enkelte problemstillinger som er fremkommet gjennom prosessen ikke samsvarer med erfaringer man har gjort seg gjennom mange generasjoners bruk av området. At slike meninger og problemstillinger videre kan bli brukt som en dokumentasjon og en fasit for fremtiden oppleves tidvis som frustrerende.

Beitebrukerne i området setter pris på å ha blitt involvert i prosessen, og at Fylkesmannen har lagt opp til en åpen og god dialog. Beitebrukerne synes det er positivt at Fylkesmannen tok initiativ til utarbeiding av nødvendige fagrapporter for å ivareta ulike interesser i området. For beitebrukerne gjelder dette Landbruksrapporten som Fylkesmannen utarbeidet, og Konsekvensutredning (KU) for landbruket som Østlandsforskning ved Bråtå utarbeidet. Dette er viktig dokument for næringen som bør hensynstas med tyngde i prosessen. Både i forhold til konsekvenser som følge av vernet, men også i forhold til beitepotensialet.

Arbeidet med rapporter knyttet til beiteinteresser førte til noen uenigheter om oppbygging, innhold og konklusjoner. Beitenæringen må bare forholde seg til det som foreligger, selv om en ikke var helt omforent med det endelige produktet.

Hovedutfordringen for beitebrukerne er å gå fra å ha full tilgang til bruk av dagens vegnett og til ingen eller færre vegger.

Verneforslag alt 1 og alt 2:

Etter hvert som planprosessen har pågått, kom Klima- og miljødepartementet i brev av 2. juli 2015 med nye føringer for prosessen. Føringene gikk i grove trekk ut på at det skulle utarbeides to alternative forslag til vern, der vernealternativ 1 forutsetter at alle etablerte og brukte vegger i området skal tilbakeføres, med unntak av Snøheimvegen som er en egen prosess. Alternativ 2, skulle ha åpning for å beholde noen veier i skytefeltet. Dett var konkrete veistrekninger slik som Snøheimvegen, Vålåsjøhøvegen og veg inn til Rolstadsetrene.

I konsekvensutredningen for landbruket (KU) går det klart frem at alternativ 1 (uten vegger) vil ha store negative konsekvenser for beitebruken. Tilgjengeligheten for å drive beitebruk i et moderne landbruk med lovpålagte krav, utfordringer knyttet til rovvilt og skadedokumentasjon vil bli en enorm utfordring, og som i verstefall kan føre til at beitebruken forsvinner. **Alternativ 1 er derfor ikke noe alternativ sett fra landbrukshensyn, og vi forholder oss derfor kun til alternativ 2 gjennom vår uttalelse.**

Gjennom planarbeidet er det flere aktører (Fjellstyrene, Beitelaget og grisungen sameie og hytteiere) som har uttalt at de ønsket å beholde hele store ringvegen i forhold til ulike brukerinteresser. Sett fra beitebrukerne har dette vært det ideelle. Det nest beste hadde vært om vei til Svånåbu kunne bestått som et tillegg til de veier som er forslått i alternativ 2, som et kompensierende tiltak for de som har dyr lengst inn i området.

Selv om alternativ 2 hensyntar beitebruken greit, vil det også ha negative konsekvenser for etablert bruk. Beitedyr lengst inne i området blir vanskelig tilgjengelige for tilsyn og sanking. Bevaring av veien inn til Maribu/Svånåbu hadde vært til stor hjelp i forhold til de utfordringer brukere med dyr i disse områdene får. Disse brukerne vil også få en større økonomisk konsekvens som følge av vernet i forhold til de som har dyr lengre frem i beiteområdet.

Utover det som er nevnt ovenfor har vi følgende merknader til høring knyttet til vernealternativ 2.

Forhold ved Grisungen:

I alternativ 2 er det lagt opp til å avslutte Vålåsjøhøvegen før Grisungvatna. Fylkesmannen har forklart at da dette myrområdet blir karakterisert som et svært viktig våtmarksområde, vurderes det til å vekke tyngre enn forhold knyttet til beitebruk. Dette med henblikk på bla. fugleliv samt vannhusholdningen i myra.

Behovet for veien over våtmarksområdet er svært viktig for å kunne drive beitebruk. Beitebrukerne vil påpeke følgende:

- Vegen har ligget i området i 60 år, og myra og fuglelivet har trolig tilpasset seg denne situasjonen for lenge siden. Myra må ses i sammenheng med et større område og ikke bare i forhold til utredningsområdet for skytefeltet eller Grisungområdet. Fokstugu Landskapsvernområde grenser helt inntil utredningsområdet, slik at i den store sammenhengen så blir dette etter vårt syn en bagatell. KU-for landbruk må etter vårt syn vektlegges fremfor verneverdiene for dette myrområdet. KU for landbruk legger opp til at veien skal gå over Buahøe for å kompensere for vei i Grøndalen. Vi håper derfor at vernegrenser kan tilpasses slik at det er mulig å imøtekomme konklusjoner nedfelt i konsekvensutredningen. En liten detalj med stor betydning for den praktiske utøvelsen av beite i området.
- Beitedyrene har tilpasset seg den «nye» passasjen for å komme til sine respektive beiteområder. Fjerning av denne passasjen vil være svært uheldig i forhold til beitemønster og i forhold til sanking av beitedyrene. Sanking i Grisungområdet (deler av Grøndalen, Grisungdalen, Skredalegeret, Buahøin, Einøvlingseggen, Bekkeslåån, Svartbergkvølven osv) skjer ved at en samler dyra fra disse områdene og krysser vannene ved bruk av vegen ved Grisungen. Beitedyrene er vanedyr og har etablert sine beiteområder over svært lang tid og tilpasset seg andre besetninger. Fjerning av passasje mellom vannene gjør at dyra må tvinges til å gå andre retninger enn det de er vant med. Som ett alternativ må de tvinges nedover mot Grisungdalen og krysse Grisungbekken ved foten av Grisunknarten. Det andre alternativet vil være å drive dyra nedover mot Skredalegeret og ned mot Grøna elv for så å krysse Grisungbekken i vest. Begge alternativer er lange omveier. Dyrene har ikke faste tråkk rundt våtområda og bekkene som er i tilknytning til Grisungvatna. Det vises for øvrig til informasjon

gitt under befaringsavholdt i området.

- Videre gjøres det oppmerksom på at å fjerne vegen vil føre til uro i besetningene. Dersom dyra ikke kommer over der de er vant med å ferdes må de finne andre trekkruer. Dette vil i neste omgang føre til at den ene besetningen kan finne på å slå seg til der en annen besetning tidligere har gått, slik at den besetningen må finne et nytt område. Dette kan gi en forskyvning av besetninger som i neste omgang kan presse besetninger ut av eget beiteområde og skape store problemer for enkelte beitebrukere. Det presiseres at beitedyr er vanedyr og at endringer i beitemønster kan føre til store negative konsekvenser for beitebrukerne. Hver enkelt besetning har sine beiteområder. Det er bare et fåtall enkeltindivider som blander seg med andre besetninger. Sterkt instinkt kan føre til at dyr svømmer over vannene for å komme frem til det område de er vant med å være.

Tilsynsbuer:

Verneplanforslaget stenger for oppføring av nye tilsynsbuer. Pr i dag er det nok ikke stort behov for nye tilsynsbuer, da flere av beitebrukerne har egne private buer og det er lagt opp til å kunne nytte fjellstyrets buer. Likevel mener beitelaget det er feil å stenge for oppføring av nye buer. Utøvelse av beitebruk kan ikke baseres på private buer i området.

Det vil over tid variere hvem som har dyr i området og tilgang til buer. En verneplan er en langsiktig plan som gjerne skal ses i 200 års perspektiv. Det bør derfor være åpning for at tillatelse til oppføring av nye tilsynsbuer kan gis dersom behovet er tilstede. Det vil også være et spørsmål om i hvor stor grad fjellstyrene stiller sine buer til disposisjon for beitebrukerne. Primærnæringen er stor innenfor Oppland der beitebruk er svært viktig i den forbindelse. Det bør derfor legges til rette for at de svært viktige utmarksressursene for primærnæringen kan utnyttes. Dette handler om store verdier og arbeidsplasser.

Beskrivelse av formålsparagrafer.

I ett av punktene til formålsparagrafen nedfelt i vernebestemmelsene alt 2 (LVO og NP) står det: Formålet er videre å ta vare på kulturminner, herunder spor etter fangst og beitebruk.

Beitenæringen mener formål må beskrives nærmere. Beitebruken er en viktig del av naturmangfoldet og kulturlandskapet. Gjennom verneplanarbeid i andre deler av landet har vi registrert at formålsparagrafen blir nærmere utdypet for ulike tema i forvaltningsplanen. Det er ikke tilfelle i utkastet som nå foreligger. Beitebrukerne krever at landbruksformålet/beitebruken blir nærmere utdypet i forvaltningsplanen. Vi tillater oss i den forbindelse å komme med forslag til utdyping av formål som vi gjerne ser at blir tatt inn i forvaltningsplanen.

Landbruk/beitebruk er ikke utdypet i formålsparagrafene i vernebestemmelsene, men formålsparagrafene fokuserer på å ivareta mangfoldet av arter, økosystemer og landskap. Beitenæringa og beitingas innvirkning på plantesammensetning er i noen områder en viktig del av dette. Det er derfor et ønske for nasjonalparkforvaltninga at beitinga opprettholdes innenfor et økologisk bærekraftig nivå. Videre er også beitenæringa og den aktiviteten næringa har hatt historisk en del av fjellområdenes identitet og de omkringliggende bygdenes tilhørighet til området.

Beitepotensiale:

Ut i fra at både moskus og villrein bruker noe av de samme beiteområdene som bufe, legges det opp til at beite ikke skal kunne utnyttes fullt ut (siste avsnitt s. 29 i utkast til, forvaltningsplan). Beitebruken står sterkt i Norge og er en lovfestet rett. Å legge opp til at beite ikke kan utnyttes mener beitebrukerne er feil og at siste linje under nevnte avsnitt bør endres til: Det er et mål å legge best mulig til rette for at beitebruken i området kan videreføres og utnyttes. Beite er viktig for naturmangfoldet, og en svært viktig ressurs for primærnæringen i området.

Det er ikke et bevist faktum at beitedyr har negativ innvirkning på hverken villrein eller moskus når det gjelder utnyttelse av beitet. Kanskje de til og med utfyller hverandre. Det foreligger derfor ingen grunner for at det skal legges begrensninger på utnyttelse av de utmarksressursene som beitebruken har til rådighet. Beitebrukerne har et ønske om å kunne utnytte verdiene av utmarksbeite både til småfe og storfe.

Motorferdsel for beitebruk:

Gjennom vernebestemmelsene og forvaltningsplanen kan en få flerårige tillatelser til motorferdsel knyttet til utøvelse av beitebruk. Dette er positivt, så fremt bestemmelsene ikke er til hinder for å kjøre etter behov. Bestemmelsene gjør at det ikke er mulig å kjøre etter første helga i oktober. Vi mener det bør være en åpning for motorferdsel etter første helg i oktober. Normalt skal all kjøring etter denne helga være unødvendig, men dersom det skulle dukke opp akutte tilfeller av beitedyr som er på avveie, og føreforholdene tilsier det, bør det være rom for å kunne kjøre. I slike tilfeller haster det med å få tak i dyra og få dem i trygge og sikre omgivelser raskest mulig. Beitelaget mener derfor at det må være rom for slike hensyn i bestemmelsene til verneplanen.

Biotopvernområde:

Biotopvern er en tredje verneform innenfor utredningsområdet. En verneform som vi har forstått er svært lite brukt. Beitelaget mener at denne verneformen må tas ut, da den kompliserer grenser, forvaltning, og ikke minst vil det gjøre at folk flest vil ha vanskelig for å forstå hvordan og hva man skal rette seg etter. På Snøheimvegen, som dette gjelder, er det satt opp skyttelbuss, en ordning som vi har fått forståelse for at har fungert svært bra. Vi mener derfor at LVO og NP bør være tilstrekkelig til å styre ferdselen etter Snøheimvegen, dersom man legger dette inn i vernebestemmelsene med retningslinjer i forvaltningsplanen på lik linje med andre forhold.

Bruer og Klopper

Om veier blir borte vil det være behov for nye klopper og bruer. Det er vanskelig å si hvor mange eller hvor disse bør være. I dag har dyrene tilpasset seg veier og eksisterende bruer. Det bør derfor legges opp til at enkelte bruer bør bestå ut i fra praktisk bruk, men også med sikkerhetshensyn til folk. Utfordringen ved at bruer blir sanert/fjernet, er at det må på plass alternative erstatninger i form av andre bruer eller klopper. Dette krever tid og ikke minst har dette en økonomisk side. Det bør derfor legges opp til at flest mulig bruer består, eventuelt at det avklares gjennom prosessen hvordan dette skal løses og hvem som bærer kostnadene. Beitemønsteret er som tidligere nevnt skapt gjennom tilretteleggingen forsvaret har gjort ut i fra sitt behov. På nåværende tidspunkt vil det være umulig og kartfeste hvor i landskapet en eventuelt vil trenge erstatninger for de bruer som blir borte. Det er ingen gode dyretråkk og forholde seg til så lenge de har fulgt veiene.

Brua ved Haukberget og brua over stridåe bør uansett bestå. Disse er de aller viktigste, og ligger tett inntil kjørbar veg med henblikk på drift og vedlikehold.

Veier som blir fjernet – tilordning av sti.

Erfaringsmessig har en opplevd at det er ganske vanskelig å bevege seg etter veier som er tilbakeført. Tilbakeføringen er utført på en slik måte at det er svært anstrengende å gå etter disse traseene. Når vegstrekninger blir tilbakeført må det derfor legges opp til etablering av en sti med bredde (50-100cm) som dyra og folk kan bevege seg etter. Eksempelvis fra søndre Grøna bru og oppover til Buahø er et område der en sti som beskrevet er svært viktig.

Einøvlingvatnet:

Einøvlingvatnet bør få ligge som i dag. Fjerning av dammen vil være uheldig for omgivelsene totalt sett og for brukerne av området. Et inngrep av denne type vil bruke 100 - 200 år for revegetering. Inngrep er også uheldig for Einøvlingen som fiskevann. Det burde heller vært igangsatt tiltak for å forvalte vatnet og opprettholde dette som et fiskevann. Forvaltning, kommuner og brukerinteresser burde finne en løsning på at vatnet kan bestå. Vedlikeholdet av demningen er ikke krevende.

Storfebeite – Magnet:

Beitelaget har samarbeidet med forsvaret og fjellstyret om beiteprosjekt med storfe innenfor skytefeltområdet. I etterkant av prosjektet har Mattilsynet anbefalt at storfe som beiter i dette området bør ha magnet i vomma pga. mattrygghet og sikkerhet for dyret.

Kostnader ved å benytte magnet i vomma bør dekkes av forsvaret eller fjellstyret i form av at dette er forhold som kan utløse nye krav om beiteerstatning. Det er ikke riktig at enkeltbrukerne selv må ta kostnaden for dette. Dette må avklares gjennom planarbeidet.

Rolstadsetre:

Beitelaget har ikke hatt stort behov for bruk av bygninger ved Rolstadsetra. Vi har benyttet observasjonshytta til forsvaret med plassering noen hundre meter lenger vestover. Denne bygningen sto åpen og var oppvarmet. Utsikten var også bedre i forhold til å se etter beitedyra.

Pr i dag har beitelaget en samlekve i tilknytning til Rolstadsetra. I og med at observasjonshytta til forsvaret nå er fjernet, er det ønskelig med et krypinn i forbindelse med sanking og tilsyn. Værforholdene kan til tider være krevende.

Vi ønsker også å påpeke at Rolstadsetra med etablert sankekve kan utnyttes i fellesskap med, for eksempel, reiseliv som arrangerer rideturer. Kanskje også i form av annen aktivitet innenfor bruksområdet.

Det beste alternativet hadde vært om setrene hadde blitt tilbakeført til landbruksformål. Det er gitt signal gjennom prosessen på at det er ønske fra landbrukshold å overta setrene. Dette vil ikke være til noe hinder for beitelagets bruk, men heller positivt i forhold til økt storfebeiting med setrene som utgangspunkt. Mer storfebeiting er jo også et ønske gjennom verneplanarbeidet

Vi håper det er mulig å finne en lokal løsning på at Rolstadsetra kan bestå slik at den kan utnyttes av flere brukerinteresser. På den måten kan man få tatt vare på deler av setrene i form av samarbeid mellom flere aktører. Dette vil også bidra til å styre og kanalisere ferdselen utenom de indre områdene. Rolstadsetra er et viktig kulturminne, en viktig del av landskapsbildet, samt at setra er en del av identiteten for folk i området. Dette er spor etter beitebruk i tråd med vernebestemmelsene.

Diverse angående veger:

- ✓ Vi mener at det vil være et stort pluss og ha stor effekt å bevare Vålåsjøhøvegen med tanke på Villreinhensyn. På denne strekningen kan en styre ferdsel til fots, syklende, rideturer, guiding, etc. slik at ferdsel til indre områder reduseres.
- ✓ Bestemmelser knyttet til antall turer med motorisert ferdsel for hytteeiere bør tas ut. Dette er konkludert med at motorisert ferdsel etter andre veier innenfor samme området er mindre skadelig enn ferdsel til fots eller sykkel. I og med at det er samme reinen som beveger seg innenfor utredningsområdet og innenfor Fokstugu landskapsvernområde, samt andre verneområder, bør en slik konklusjon gjelde for hele området. En bør derfor ikke låse seg fast til antall turer i bestemmelser eller forvaltningsplanen.
- ✓ Over lang tid vært tilnærmet fri ferdsel for ulike brukerinteresser innenfor området. Ferdsele har uansett vært moderat. Med den lokale ferdselen som har vært innenfor utredningsområdet i tillegg til forsvarets aktivitet var det mer vanlig å se rein enn ikke å se rein. At reinen har blitt mer fraværende i området de senere år er trolig skapt gjennom økt ferdsel til fots i området som følge av at Snøheim ble etablert. Det har aldri blitt oppfattet at kjøringen har påvirket reinen negativt. Ingen kan med sikkerhet si hva fremtiden bringer, og det kan jo faktisk skje ut i fra villreinhensyn at mer rom for å vurdere motorisert ferdsel kan være fornuftig.

Reinsjakt:

- ✓ Sykling bør være tillatt i reinsjakta. Under reinsjakta er det uansett en form unntakstilstand når det gjelder villreinhensyn.
- ✓ Under reinsdyrjakta er det mange jeger i området. Jegerne vil fortsatt indirekte fungere som en del av beitebrukernes tilsyn. Beitelaget har derfor lite behov for kjøring i form av tilsyn under reinsjakta. Vi har forståelse for at kjøring under reinsjakta kontroversiell, og vi oppfordrer medlemmene til å vise hensyn og ikke bruke motorisert ferdsel i form av tilsynskjøring med mindre det er spesielle behov. Vi påpeker likevel at behov for kjøring i tilknytning til sanking vil være større. Dessverre er det slik at storsamfunnet fra ulike hold framtvinger tidligere sanking enn det som var tidligere. Sankingen kolliderer derfor med utøvelse av reinsdyrjakta. I tillegg har reinsjakta også vært utvidet slik at kollisjonen med de ulike brukerinteressene har blitt over en lengre periode. Tidligere var reinsjakta i hovedsak slutt når behov for kjøring i forbindelse med sanking gjorde seg gjeldende. Beitelaget hørte aldri noe negativt fra jegere eller lokalbefolkning om sin motoriserte ferdsel i området tidligere.

Veglager:

Som en del av høringen var ansvarsforhold omkring eierskap, drift og vedlikehold av veger. Når det gjelder Vålåsjøhøvegen og inn til Vesslie har det vært avholdt møte der konklusjonen ble at det både var interesse for og realisme i å drifte og vedlikeholde veiene lokalt. Dette som et samarbeid mellom Beitelaget som den største aktøren, sameiet i Grisungen, Fjellstyrene i form av støtte/tislkudd. Detaljer omkring dette kommer som en egen høringsuttalelse fra et annet hold.

Når det gjelder Snøheimvegen ble det avholdt et drøftingsmøte den 29.mars. om drift og vedlikehold av Snøheimvegen. På møtet deltok beitelaget, fjellstyrer, forsvarsbygg, statskog, DNT, Villreinsenteret mfl. Det ble konkludert med at et er realisme i lokal drift og vedlikehold av Snøheimvegen. DNT ønsker å ta hovedansvaret, men det vil bli flere aktuelle parter i veglaget, der beitelaget blir den ene.

Hundekjøring/hundespann:

Vi mener at foreslåtte bestemmelser for hundekjøring er alt for strenge og må vurderes på nytt. Hundekjøring av «turgåere» innenfor området er svært beskjedent og utgjør ikke noe problem. Vi mener at kommersiell kjøring må omsøkes og behandles og kunne styres, men ikke den vanlige turgåeren.

For Jora Beitelag

Endre Amundgård